

sağı yukarı gök az farklarla bütün semavî dinlerin esaslı bir rükünü olma vasfını muhafaza etmiş olan oruç, islâm dininin esasları arasındaki mevkii de almıştır. Diye-

biliriz ki oruç, Hz. Âdem'den beri devam edip gelen bir ibadettir (2). Her devirde oruç üzerinde Cenâb-ı Hakkın bu derece ısrar edişindeki sebepler tahmin edemeyeceğimiz kadar ciddi olsa gerektir. Bunun kısaca izahı sadedinde olmak üzere Allah'ın Resûlünün şu beyanlarını zikredebiliriz: «Oruç, (oruçlu ile dünya hırsları ve cehennem azâbı arasına çekilen) bir perdedir (3).

Oruç, basit mânası ile sahur vaktinden iftar zamanına kadar yeme, içme ve cinsî mukârenette bulunma gibi şeyleri terk etmek, nefse hoş gelen bu nevi arzuları sabırla karşılamak şeklinde izah edilebilir. Fakat gerçek mânası ile oruç bu değildir. Hüccet-ül İslâm İmâm Gazâlî, «İhyâ'ül-ülûm» adlı eserinde bu konuyu incelerken, orucu üç kısımda mütalâa ediyor. Şöyle ki:

1 — Avâmın orucu: Orucun bu nevi midenin ve nefsin arzularına karşı oruçlu bulunduğu müddetçe sabır etmekten ibarettir. Yemek, içmemek ve cinsî mukârenette bulunmamak suretiyle orucun böylesini edâ etmek mümkündür.

2 — Havâssın orucu: Orucun bu nevi ise; kulak, göz dil, el, ayak ve diğer âzaların Allah'ın indinde mezmum olan şeylere elbirliği ile karşı koymaları, günahlardan uzak bulunmaları şeklinde mütalâa edilir.

3 — Havâssü'l-havâssın orucu: Kalbin, dünyevî olan bütün arzulara ve düşüncelere, Allah'tan gayri her şeye oruçlu bulunmasıdır. Orucun böylesini tutabilmek peygamberlerin, siddiklerin ve Allahın kullarının başarabileceği bir iştir. Ama ikinci maddede zikredilen oruç, her mü'minin erişebilece-

Gerçek mânası ile ORUÇ

Tayyar ALTIKULAÇ

ORUÇLU OLDUĞU HALDE, YALANCILığA VE YALANLA İŞ YAPMAYA DEVAM EDEN KİMSE (İYİ BİLMELİDİR Kİ) ONUN YEME VE İÇMEYİ TERK ETMESİNE ALLAH'IN İHTİYACI YOKTUR. (1)

Hz. MUHAMMED (S.A.V.)

ği, başarabileceği, erişmeye ve başarmaya mecbur bulunduğu oruç nevidir ki altı önemli hususa riayet etmek suretiyle gerçekleştirilmesi mümkündür.

Birincisi: Gözü; çirkin ve mezmum olup, ferden kalbini, Allah şuurundan meşgul edecek vasıfta bulunan şeylerden korumak ve böylece oruç ibadetine gözü de iştirak ettirmek.

İkincisi: Dilimizi yalandan, gıybet, koğuculuk... gibi şeylerden ve Allahı zikirden meşgul edecek bilumum lüzumsuz sözlerden muhafaza etmek. Buna dil orucu diyebiliriz. Yazımızın başında naklettiğimiz hadîs-i şerifi burada tekrar hatırlamak yerinde olacaktır:

«Oruçlu olduğu halde yalana ve yalanla iş yapmaya devam eden kimse iyi bilmelidir ki onun, yeme ve içmeyi terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur.»

Üçüncüsü: Kulağımızı kötü olan şeylere tikamak; dedikodu, gıybet ve yalan gibi Allah'ın yediği konuşma ve görüş-

melerden kaçınmak. Bu tarzda beyanları dinleyip sükût ile karşılamak, islâmda şiddetle yasak edilmiş ve Kur'anı Kerimde hakikatten uzak tarzda vuku bulan konuşmaları sükût ile karşılayanlara;

«O takdirde şüphesiz ki siz de onlardan olursunuz (4). buyurulmuştur. Allahın Resûlü de bu konuda: «Gıybet eden ve onu sükût ile dinleyen mes'uliyette müsavidirler (5) buyurmak suretiyle işin nezâketini belirtmiştir.

- (1) el-Buhârî, Muhammed b. İsmail, el-Camiu's-sahih (Sahihu'l-Buhârî, c. I - VIII), İstanbul, 1315, II, 228.
- (2) Bakınız: Mansur Ali Nasıf, et-Tâc el-câmiu li'l-usûl fi ehâdisi'r - Resûli (c. I-V), Mısır, 1381-1382/1961-1962, II, 58, 59.
- (3) Aynı eser, II, 46.
- (4) en-Nisâ, 140.
- (5) Gazâlî, İhyau ulumi'd-din (c. I-XVI), Kahire, 1356 - 1357, III, 39.

Dördüncüsü: El, ayak... gibi vücudun diğer organlarını gerde kullanmamak suretiyle oruca iştirak ettirmektir. Hz. Muhammed (S.A.), müslümanın tarifi diyebileceğimiz bir hadisinde: «Müslüman, dilinden ve elinden diğer müslümanların emin bulunduğu kimsedir (6), buyurarak el ve dille diğer müslümanları rahatsız etmenin değil oruçla, müslümanlıkla dahi telifinin imkânsızlığına işaret etmiştir.

Beşincisi: İftar vakti gelince, gündüzün tutulan orucu mânasız hale getirircesine mideleri tıka - basa doldurmak. Lüzumundan fazla miktarda yeme ve içmeye düğkülük göstermek suretiyle orucun ruhlara üzerinde meydana getireceği arıtıcı ve olgunlaştırıcı tesire mâni olmamak.

Altıncısı: Bu şartlar ve esaslar muvacehesinde iftara erişen bir mü'minin iftardan sonra da kalben Allah şuurunu devam ettirmesi, o günkü ibadetini korku ve ümit arasında muhasebe etmesi. Yani orucunu iftarla sonuçlandıran bir mü'min, ne ibadetlerimi tam bir şekilde edâ ettim tarzında bir emniyet ve gurur duyacak ve ne de Allahın memnun ve razı olup olmayacağı hususunda ümitsizliğe düşecektir (7).

Görülüyor ki oruç zannedildiği kadar basit esaslar üzerine vaz edilmiş bir ibadet değildir. Hele onu yalnız açlık ve susuzluğa tahammül, şehvî arzulara karşı feragattan ibaret telâkki etmek çok yanlışır.

Ancak şu önemli noktayı da belirtmek zorundayız ki: Yukarıda işaret edilen hususlara riayet etmeyen veya bir kısmına riayet edip diğer bazılarına karşı gâflet gösteren kimselerin tuttukları oruçların oruç olmayacağı ve binaenaleyh boğu boğuna kendilerini aç susuz bırakmamaları, orucun böylesini terketmeleri lâzım geleceği tarzında bir görüş ve iddia bahis konusu değildir. Hata ve eksiklerine rağmen ibadetlere devam esastır. Mü-

him olan, gün be gün bu hatalara son verme şuru içinde bulunabilmektir. Meselâ: Bir şahsın derhal mahir bir ressam olması mümkün değildir. Onu ressam yapan bir takım ön çalışma ve tecrübeleridir. Binaenaleyh ideal mânada olmasa bile hatalarına vedâ azmi ile Allaha yönelen bir mü'min de, lüzumlu ibadet egzersizleri yapa yapa Allahın memnun

kalacağı bir olgunluğa yükselecek ve gerçek bir mü'min olmanın hazzını tadabilecektir.

(6) Sahihu'l - Buhârî, I, 8; Muslim b. el-Haccac el-Kuşeyri, el-Camiu's-sahih (Sahihu Muslim, c. I - VIII), İstanbul, 1329-1333, I, 48.

(7) Bakınız : İhyâu ulumi'd-din, III, 38 - 41.

ÖLMEZ MISRALAR

Adam adamdır eğer olmaz ise bir pulu
Eşek yine eşektir atlastan olsa çulu

**

Mazluma zâlim eyler iken zulmü gadr ü âl
Kârında âsim olduğunu eylemez hayâl!
(Ziya Paşa)

**

Zalimleri adlin ne zaman hâk edecektir
Mazlumların çıkmadadır göklere âh!..
(Ziya Paşa)

**

Söylemem derdimi hemderdim olan âh'a
bile

Belki sinemdeki şu nâle-i cangâha bile
Kendi bî-şüphe bilir râz-ı derûnun yoksa
Ehl-i dil söyleyemez derdini Allaha bile
(Hızır Ağa Zâde Said)

**

Etme bihûde felekten gekvâ
Hoşça hazmet yediğin darbeleri
Eskidir, hiç değişmez bu usûl
Eşek oldun mu vururlar semeri
(Ferit kam)

● (Ölmez Mısralar'dan)